

פִּירוּשׁ רַשׁ"י לַתּוֹרָה

**A RÁSI KOMMENTÁR
A TÓRÁHOZ**

Új magyar fordítás

dr. Kacz Sándor és neje szül. Schwarcz Irén emlékére

Mózes negyedik könyve

Széfer Bámidbár – סֵפֶר בְּמִדְבָּר

Kiadja az

EGYSÉGES MAGYARORSZÁGI IZRAELITA HITKOZSÉG

és a CHÁBÁD LUBAVICS

ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

BUDAPEST, 2010

KLASSZIKUS ZSIDÓ MŰVEK MAGYARUL

Szerkeszti Oberlander Báruch rabbi

9

Eddig megjelent kötetek:

1. *Sámuel imája – Zsidó imakönyv*
(Új magyar fordítás – 1996)
2. *Zsidó Biblia – Mózes öt könyve*
Joseph Hertz rabbi magyarázataival (reprint – 1996)
3. *Izrael fohásza – A zsidó újév imarendje*
(Új magyar fordítás – 1997)
4. *Sámson fohásza – Engesztelőnap imarendje*
(Új magyar fordítás – 1998)
5. *Az őrködés éjszakája – Peszáchi Hágádá*
(Új magyar fordítás – 1999, 2009)
6. *Peszáchi Hágádá fonetikus átírással*
(Új magyar fordítás fonetikus átírással, útmutatóval – 2000, 2001)
7. *Mózes Imája – Sábessi imakönyv*
(Magyar fordítás és fonetikus átírás – 2006)
8. *Szemelvények Rásinak a Tórához írt kommentárjából*
(Új magyar fordítás – 2007–2008)

Megjelenik a JOODS HUMANITAIR FONDS támogatásával

© CHÁBÁD LUBAVICS EGYESÜLET, 2010

ISBN: 978-963-9743-19-9

Főszerkesztő

Oberlander Báruch rabbi

Szerkesztő

Köves Slomó rabbi

Georg (Gyuri) Katcz

Fordító

Feig András és Németh Yaakov

Szakmai lektor

Borbély Pál és Davidovics Jiszáél rabbi

Nyelvi lektor

Dr. Gergely István és Nagy Zsuzsanna

Megjelentette a CVT-aLapok Bt.

dr. Klár András

1075 Budapest, Wesselényi utca 4.

Bevezetés

A neve kezdőbetűiről Rási-ként ismert Rabbi Slomo ben Jichák (vagy: Slomo Jicháki), 1040–1105 között élt Franciaországban, Troyes városában. Bortermeléssel foglalkozott, és emellett kora egyik legnagyobb tóratudósa volt.

Magyar nyelven először most jelenik meg egy teljes gyűjtemény Rásinak a Tórához írt magyarázataiból. Mindez *Georg (Gyuri) Katcz* ügyvéd úr jóvoltából, aki küldetésének tekinti Rási tanításának terjesztését, és szívén viseli kommentárjának magyar nyelvű kiadását. Teszi ezt szüleinek, *dr. Katcz Sándornak (Alexander)* és *Schwartz Irénnek* illetve a *Soóban* elhunyt nagyszüleinek és nagynénjeinek emlékére. Az ő nagylelkű támogatásának köszönhető, hogy a zsidó klasszikusok magyar nyelvű kiadásáról ismert kiadónk most ennek a jelentős műnek a kiadására is vállalkozhatott.

Rási, akit az egész zsidó világ autentikus szövegmagyarázónak ismeri el, a Bibliához és a Babiloni Talmudhoz írt kommentárokat. Az ő Tóra-komentárja volt az első, nyomtatásban megjelent héber nyelvű könyv (Reggio Calabria, 1475). Kommentárja szinte minden hagyományos héber Tóra-kiadásban benne van. Rási olyan népszerűvé vált, hogy más rabbinikus kommentárok kinyomtatásához is a „Rási-írás”-ként ismert betűkészetet használják. (Ez nem azt jelenti, hogy maga Rási ilyen betűkkel írt volna, hanem csak azt, hogy a nyomdászok ilyen betűkkel szedték kommentárját.)

Rási a zsidó történelem egyik legnehezebb korszakában élt. Végigszenvedte a Nyugat-Európán végigdúló első keresztes hadjáratot, s élményeit szívettépő liturgikus versekben örökítette meg. Fia nem volt, volt viszont három rendkívül tanult leánya. Kései kéziratok közül jó néhány lányai leírásában maradt ránk. *Báálé-Hátoszáfot* (Talmud-komentátorok) néven emlegetett vejei és unokái a következő nemzedékek legkiválóbb nyugat-európai akadémiáinak vezetői voltak.

Rási Tóra-komentárjai hagyományos és kritikai módszerek bonyolult kombinációjára épülnek. Rási sok esetben híven idézi egy-egy vers talmudi értelmezéseit, míg más esetekben inkább a betű szerinti magyarázatot választja. Ez a látszólagos következetlenség számos későbbi tanulmányozóját készítette arra, hogy valamilyen mélyebb rendszert keressen ebben. A lubavicsi rebbe például egy olyan értelmezési rendszert állított fel, mely szerint Rási elsősorban a Biblia egyszerű jelentését magyarázza, és csak azokban az esetekben folyamodott a homiletikai értelmezés eszközeihez, ha azok a szöveg egy nehezen érthető részének egyedüli magyarázatát adják.

A hagyományos értelmezések idézésekor a klasszikus rabbinikus irodalom széles spektrumát veszi igénybe, köztük a Talmud mellett a targumokat (amelyek fontos támpontként szolgálnak számára a homályos értelmű héber szavak lefordításában), a homiletikai és halachikus Midrást. Annak ellenére, hogy minden magyarázata valamilyen forrásra alapul, az itt közölt fordításban csak egyes helyeken jeleztük e forrásokat, mivel mindegyik jelölése túlságosan növelte volna a terjedelmet.

Rási sok esetben a héber szavakat általa „lááz”-nak nevezett korabeli francia megfelelőikkel fordította, miáltal a középkori francia nyelv egyik legkorábbi írásos feljegyzése is neki köszönhető. Gyakran idézi két spanyol zsidó tudós, Menáchem ben Szruk és Dunas ben Labrat lexikográfiai és nyelvtani munkáit.

Kijelenthető, hogy Rási a legkiválóbb tanítók képességeivel rendelkezett. Megérezte, hol találják majd nehezen érthetőnek a tanulók az anyagot, és olyan magyarázatokat adott, amelyeknek mind a kezdők, mint a tapasztalt tudósok hasznukat vehetik. Itt jegyezzük meg, hogy értelmezéseiben Rási egyes helyeken az idézett mondatrészletet beépíti magába a magyarázatba, másutt viszont az idézett szó vagy szavak után új mondattal kezdi kommentárját.

Az itt közreadott fordításhoz több héber kommentárt és angol fordítást is felhasználtunk, ilyen például a *Sáj lámorá* (Jeruzsálem, 2003), Chájim Dov Chavel rabbi tudományos Rási kiadása és kommentárja (Jeruzsálem, 1982), a *The Metsudah Chumash/Rashi* (New Jersey, 2001), a *Mesorah Publications Ltd.* (New York, 1995) kiadása és a *The Pentateuch and Rashi Commentary*, *The Jewish Publication Society* kiadása (Philadelphia, 1949).

Kiadásunkban a magyar fordításba ágyazva szerepel Rási eredeti héber szövege, hogy ezáltal még könnyebben lehessen azonosítani a héber szövegrészek magyar megfelelőit. E fordítási-szerkesztési elvet még olyan esetekben is betartottuk, amikor az eredeti héber mondat szórendjének hű követése kicsit nehezebben megérthető szórendet eredményezett a magyar fordításban. Legyen az olvasó jutalma e nehézségekért a Szentírás nyelvének jobb megértése, gyakorlása.

A most megjelent kommentárnak előfutára volt az 1998–99-ban megjelent rövid Rási válogatás, amely annak idején a *Gut Sábesz* hetilap harmadik évfolyamában jelent meg, és a 2007–08-ban megjelent *Szemelvények Rásinak a Tórához írt kommentárjából* című sorozat. A közreadott mű már tartalmazza a teljes hetiszakasz héber és magyar szövegét is. Külön fejezzük ki köszönetünket *Dr. Klár Andrásnak* is, aki könyvkiadási munkánkban mindig mellettünk áll!

A kommentár kiadásával nagy feladatra vállalkoztunk, és ehhez kérjük az Önök segítségét is. Megjegyzéseiket, észrevételeiket kérjük, juttassák el hozzánk a *rasi@zsido.com* email címre.

Budapest, 5770. sziván 1.

Oberlander Báruch

נִשְׂא אֶת רֵאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחָתָם. (במדבר ד, כא)

A hetizakasz tartalmából

- Miután befejeződött Szináj pusztájában Izrael gyermekeinek megszámlálása, külön összeszámolnak 8.580 30-50 éves lévitát, akik a Miskán, vagy Sátor-szentély szállításának tényleges munkáját fogják végezni. (4Mózes 4:21–49.)
- Isten közli Mózesrel a táboron kívülre száműzött tisztátalan személy törvényét, illetve annak a személynek a törvényét, aki haszonlesésből hamisan tesz esküt, és ilyenkor kötelessége az áldozathozatalon kívül a tőkét és plusz egy ötödöt fizetni. Ismerteti Mózesrel a „szotá”, azaz a férje iránti hűtlenséggel meggyanúsított asszonyra vonatkozó törvényt. Továbbá tudatja vele a názirra vonatkozó törvényt – a názir olyan férfi, aki esküvel lemond a bor fogyasztásáról, a hajvágásról, és a halott érintéséről. (4Mózes 5:1–6:21.)
- Áron és utódai, a kohánim, megtudják, hogyan kell megáldaniuk Izrael népét. (4Mózes 6:22–27.)
- Izrael törzsi vezetőinek mindegyike elhozza a maga felajánlandó áldozatát az oltár felavatásához, és bár azonos az áldozat, mégis mindegyiket más napon hozzák, és a Tóra mindet egyenként tárgyalja. (4Mózes 7.)

נִדְבָר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. (במדבר ד, כא)

És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: (4Mózes 4:21.)

נִשְׂא אֶת רֵאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחָתָם. (במדבר ד, כא)

Vedd föl Gérsón fiainak számát is atyáik háza szerint, családjaik szerint. (4Mózes 4:22.)

נִשְׂא אֶת רֵאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם – Vedd föl Gérsón fiainak számát is... – כְּמוֹ שֶׁצִּוִּיתִיךָ – Amiképpen parancsoltam neked¹ – עַל בְּנֵי קֵהָת – Kehát fiaival kapcsolatban, – לְרֵאוֹת כְּמָה יֵשׁ שְׁהִגִּיעוּ לְכָל עֲבוֹדָה – meghatározandó, hogy hányan érték el [a szentélybeli] szolgálathoz [szükséges] életkort.²

¹ 4Mózes 4:2.

² Azaz a 30-50 éves korosztályt.

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמַעְלָה עַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אֹתָם, כָּל הַבָּא לְצַבָּא צָבָא לְעַבְדַּ עֲבָדָה
בְּאֵהָל מוֹעֵד. (במדבר ד, כג)

Harminc évestől fölfelé egészen ötven évesig számláld meg őket; mindenkit, aki szolgálatba lép, hogy a találkozás sátrában tisztségét ellássa. (4Mózes 4:23.)

זאת עבדת משפחת הגרשני, לעבד ולמשא. (במדבר ד, כד)

Ez a gérsóniak családjainak szolgálata munkára és teherviselésre. (4Mózes 4:24.)

ונשאו את יריעת המשכן ואת אהל מועד מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מלמעלה, ואת
מסך פתח אהל מועד. (במדבר ד, כה)

Ők vigyék a hajlék szőnyegeit és a találkozás sátrát, borítóját és a táhásborítót, amely fölül rajta van és a találkozás sátra bejáratának takaróját; (4Mózes 4:25)

עֶשֶׂר הַתְּחִתּוֹנוֹת – A tíz³ alsó [szőnyeget].⁴ – אֶת יְרִיעַת הַמִּשְׁכָּן – ...a hajlék szőnyegeit...

– יְרִיעוֹת עֵיִם – A kecskeszőr szőnyegeket, – וְאֵת אֵהָל מוֹעֵד – ...és a találkozás sátrát... – הַעֲשׂוּיֹת לְאֵהָל עֲלָיו – amelyeket sátorként⁵ alakítottak ki fölötte⁶.

– מִכְסֵהוּ – [Ezek] a pirosra festett koszbőrök.⁷ – ...borítóját... – עוֹרוֹת אֵילִים מְאֻדָּמִים

– יִלּוֹן הַמְּזֻרְחִי – A keleti függönyt.⁸ – מִסַּךְ פֶּתַח

³ Tíz egymáshoz varrott szőnyeg alkotta a Szentély mennyezetét (2Mózes 26:1-6. Lásd 3:25.)

⁴ A felső szőnyeget később említi a fejezet. (Mizráchi, Gur Árje)

⁵ A 2Mózes 26:7-ben ez áll: „És készíts kecskeszőr szőnyeget sátorul a hajlék fölé.” (Mizráchi)

⁶ A miskán fölött.

⁷ Szövegrészünk a következőképpen értendő: „... a találkozás sátrát és borítóját...”, utalva ezzel a 2Mózes 26:14-re, „készíts takarót a sátor számára pirosra festett koszbőrökből.” (Mizráchi) A Tóra fentebb (3:25.) a koszbőröket és a táhásbőröket egyetlen szóba vonja össze: *michszéhu*, „a borítója.” Itt azonban a két borítót külön említi: „borítóját és a táhásborítót, amely fölül rajta van.” A különbség az, hogy a 3. fejezet felsorolja a *miskán* alkotórészeit funkcióik szerint. Mivel mindkét fajta bőr borítóként szolgált, együtt említi őket a Tóra. Versünk felsorolja a *miskán*-nak azokat a részeit, amelyeket a gérsóniták szállítottak. A bőröket külön szállították, ezért külön is vannak felsorolva. (Gur Árje)

וְאֵת קַלְעֵי הַחֲצָר וְאֵת מָסַךְ פֶּתַח שַׁעַר הַחֲצָר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת
מִיתְרֵיהֶם וְאֵת כָּל כְּלֵי עֲבֹדָתָם, וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעָבְדוּ. (במדבר ד, כו)

...és az udvar vásznait, az udvar kapubejáratának takaróját, amely az oltáron és a hajlék körül van és köteleiket és minden szolgálati edényeiket és minden munkát, amit velük tenni kell, végezzenek el. (4Mózes 4:26.)

כְּלוּמַר – ...amely [az oltáron és] a hajlék körül van... – Mint ha ez állna a szövegben: – הַקְּלָעִים וְהַמָּסָךְ שֶׁל הַחֲצָר – „Az udvar vásznait és kapubejáratának takaróját, – הַסּוּכִיִּים וּמַגְנִיִּים – amely védelmet nyújt – עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל כָּל כְּלֵי עֲבֹדָתָם – a hajléknak és a rézoltárnak minden oldalról⁹.”

– וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם – ...és minden munkát, amit velük tenni kell... – כְּתַרְגוּמוֹ – Amint azt a Targum [Onkelosz] fordítja: – וְיֵת כָּל דֵּי יִתְמַסֵּר לְהוֹן – „mindazt, ami át lesz adva nekik,” – לְבְנֵי גֵרְשׁוֹן – [azaz] Gérson fiainak.¹⁰

עַל פִּי אֶהְרֹן וּבְנָיו תְּהִיָּה כָּל עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרָשׁוֹנִי לְכָל מִשְׁאָם וּלְכָל עֲבֹדָתָם, וּפְקֻדָּתָם עֲלֵהֶם
בְּמִשְׁמַרְתָּ אֵת כָּל מִשְׁאָם. (במדבר ד, כז)

⁸ Fentebb a 3:25-höz fűzött kommentárjában Rási a bejárat takaróját nem említi „a keleti függöny”-ként, ott ugyanis a felállított Szentélyről beszél, és a felállított állapotban egyértelmű, hogy a bejáratot takaró függöny melyik égtáj felé néz. Itt azonban általában véve a Szentély alkotóelemeiről beszél, és ezért teszi hozzá, hogy hol helyezkedik el a függöny, amikor a Szentély fel van állítva.

⁹ De nem az aranyoltárnak, amely magában a Szentélyben állt, és ezért azt a Szentély falai védtek nem pedig az udvart elkerítő vásznak (*Mizráchi*).

¹⁰ A *vöet kol áser jáasje láhem* szövegrészt lehetett volna úgy is értelmezni, hogy „mindent, amit majd készítenek számukra,” azaz a Szentély és az oltár számára. A vers akkor azt implikálná, hogy Gérson fiai olyan „szolgálati edényeket” fognak szállítani, amelyek majd még csak a jövőben fognak elkészülni. Ám ha a fentebbi szövegrésznek ez lenne a jelentése, akkor szükségtelen lenne, ugyanis a versben szereplő „és minden szolgálati edényeiket” szövegrész már eleve implikálja nem csupán azokat az edényeket, amelyek már léteznek, hanem azokat is, amelyek majd csak a jövőben fognak elkészülni. Így tehát a *vöet kol áser jáasje láhem* szövegrészt úgy értelmezzük – összhangban a *Targum Onkelosz*-szal –, mint utalást a gérsonitákra. A *Targum Onkelosz* szerint ugyanis az „és minden munkát, amit velük tenni kell” a következőt jelenti: „és mindent, amire Gérson fiai ki lesznek jelölve” (*Nachmanidész*). Ha a *jáasje* szót „készítve lesz” jelentéssel kellene értelmeznünk, akkor azt Onkelosz a *döjítávéd* kifejezéssel fordította volna, akárcsak lentebb a 6:4-ben.

Áron és fiainak parancsa szerint legyen a Gérsón fiainak egész szolgálata, minden vinnivalójuk és minden szolgálatuk; és bízzátok rájuk őrizetre minden vinnivalójukat. (4Mózes 4:27.)

וְאִיזָה מֵהַבָּנִים מִמֶּנָּה – **Áron és fiainak parancsa szerint...** – בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן – [Áron] melyik fia van kijelölve föléjük? – „...[munkájuk] legyen Itámárnak, Áron, a pap fiának keze alatt”.¹¹

זֹאת עֲבַדְתָּ מִשְׁפַּחַת בְּנֵי הַגֵּרְשֹׁנִי בְּאֵהָל מוֹעֵד, וּמִשְׁמֶרְתָּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן.
(במדבר ד, כח)

Ez a Gérsón fiai családjainak szolgálata a találkozás sátrában; munkájuk legyen Itámárnak, Áron, a pap fiának keze alatt. (4Mózes 4:28.)

בְּנֵי מֶרָרִי, לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם. (במדבר ד, כט)

Merári fiait is családjaik, atyáik házai szerint számláld meg. (4Mózes 4:29.)

מִבְּנֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד שֵׁנָה וְעַד שֵׁנָה תִּפְקֹדֵם, כָּל הַבָּא לְעֲבֹד אֶת עֲבַדְתָּ אֵהָל מוֹעֵד. (במדבר ד, ל)

Harminc évestől fölfelé egészen ötven évesig számláld meg őket, mindenkit, aki szolgálatba lép, hogy végezze a találkozás sátrában tisztségét. (4Mózes 4:30.)

וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם לְכָל עֲבַדְתָּם בְּאֵהָל מוֹעֵד, קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וְאֹדְנָיו.
(במדבר ד, לא)

És ez az ő vinnivalójuknak feladta egész szolgálatuk szerint a találkozás sátrában: a hajlék deszkái, reteszei, oszlopai és talpai; (4Mózes 4:31.)

וְעַמּוּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֹדְנֵיהֶם וַיִּתְּדֵיהֶם וּמִיתְרֵיהֶם לְכָל כְּלֵיהֶם וּלְכָל עֲבַדְתָּם, וּבִשְׂמֹת תִּפְקֹדוּ אֶת כָּלֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם. (במדבר ד, לב)

¹¹ 28. vers. Versünk nem azt jelenti, hogy Áron és az összes fia aktívan felügyelt Gérsón fiaira, ugyanis a 28. versből kiderül, hogy közvetlenül Itámár felügyelete alatt álltak. Versünk azt tanítja, hogy Itámár Áron és fiainak képviselőjeként nyilvánult meg irányukban (*Mászkil LeDávid*).

Az udvar oszlopai köröskörül, talpaik, szögeik és köteleik, minden edényükkel és minden szolgálatuk szerint; név szerint bízátok reájuk a vinnivalójuk feladatának edényeit. (4Mózes 4:32.)

שָׁל עַמּוּדִים – Az oszlopok [szögei és kötelei], – וּמִיתְרֵיהֶם – mivel a függönyök szögei és kötelei Gerson fiainak málhájában voltak.¹² – וּמִיתְרֵיהֶם הָיוּ – Szögek és kötelek [rögzítették] – לְרִיעוֹת וְלִקְלָעִים מִלְּמַטָּה – a falikárpitok és függönyök alját, – וְשָׁלֹא תִגְבְּיֵהֶם הָרוּחַ – hogy a szél föl ne libbentse azokat.¹³ – וּמִיתְרֵיהֶם הָיוּ לְעַמּוּדִים – És voltak szögek és kötelek az oszlopok számára [is] – סָבִיב – minden oldalon. – לְתֵלוֹת בָּהֶם הַקְּלָעִים – Ezekre [az oszlopokra] akasztották a függönyöket – בְּכַלּוֹנִסוֹת וְקַנְדָּסִין – felső szegélyüknél fogva, – כְּמוֹ שֶׁשְׁנוּיָהּ – ahogyan az le van írva – בְּמִלְאָכָתָּהּ – a Molechet HáMiskán [brájtá-jában].¹⁴

זאת עבדת משפחת בני מררי לכל עבדתם באהל מועד, ביד איתמר בן אהרן הכהן.
(במדבר ד, לג)

Ez Merári fiai családjainak szolgálata minden szolgálatuk szerint a találkozás sátrában; Itámárnak, Áron, a pap fiának keze alatt. (4Mózes 4:33.)

וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנֹשְׂאֵי הָעֵדָה אֶת בְּנֵי הַקְּהָלִי, לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם. (במדבר ד, לד)
És megszámlálták Mózes és Áron és a község fejedelmei Kehát fiait családjaik szerint és atyáik házai szerint... (4Mózes 4:34.)

מִבְּנֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד שְׁנָה וְעַד בְּנֵי חֲמִשִּׁים שָׁנָה, כָּל הַבָּא לְצַבָּא לְעֵבֶדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד. (במדבר ד, לה)

...harminc évestől fölfelé egészen ötven évesig, aki szolgálatba lépett munkára a találkozás sátrában. (4Mózes 4:35.)

וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם, אֲלֵפִים שְׁבַע מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים. (במדבר ד, לו)

¹² Uo. 3:26., 4:26.

¹³ Ezeket a szögeket és köteleket a falikárpitokkal és a függönyökkel együtt a Gerson családbéliek szállították.

¹⁴ 5. fejezet. Ezeket az oszlopokkal együtt Merori fiai szállították.

És voltak azok, akiket megszámláltak családjaik szerint: kétezerhétyszázötven. (4Mózes 4:36.)

אַלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחֹת הַקֹּהֲנִים כֹּל הָעוֹבֵד בְּאֵהָל מוֹעֵד, אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה. (במדבר ד, לו)

Ezek azok, akiket megszámláltak a kehátiak családjában, mindazok, akik szolgáltak a találkozás sátrában, akiket megszámlált Mózes és Áron az Örökkévaló parancsa szerint Mózes által. (4Mózes 4:37.)

וּפְקוּדֵי בְנֵי גֵרְשׁוֹן, לְמִשְׁפַּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם. (במדבר ד, לח)

És akiket megszámláltak Gérsón fiai közül családjaik szerint és atyáik házai szerint... (4Mózes 4:38.)

מִבְּנֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְנִמְעָלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה, כֹּל הַבָּא לְעִבְדָּה בְּאֵהָל מוֹעֵד. (במדבר ד, לט)

...harminc évestől fölfelé egészen ötven évesig mindenki, aki szolgálatba lép munkára a találkozás sátrában (4Mózes 4:39.)

וַיְהִיוּ פְּקוּדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם, אֲלֵפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים. (במדבר ד, מ)

...azok, akiket megszámláltak családjaik szerint, atyáik házai szerint, voltak: kétezer és hatszázharminc. (4Mózes 4:40.)

אַלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחֹת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כֹּל הָעוֹבֵד בְּאֵהָל מוֹעֵד, אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי יְהוָה. (במדבר ד, מא)

Ezek, akik megszámláltattak Gérsón fiainak családjából, mindazok, akik szolgáltak a találkozás sátrában, akiket megszámlált Mózes és Áron az Örökkévaló parancsára. (4Mózes 4:41.)

וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחֹת בְּנֵי מֵרָרִי, לְמִשְׁפַּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם. (במדבר ד, מב)

És akiket megszámláltak Merári fiai családjai közül, családjaik szerint, atyáik házai szerint... (4Mózes 4:42.)

מִבְּנֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְנִמְעָלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה, כֹּל הַבָּא לְעִבְדָּה בְּאֵהָל מוֹעֵד. (במדבר ד, מג)

...harminc évestől fölfelé egészen ötven évesig mindenki, aki szolgálatba lép munkára a találkozás sátrában... (4Mózes 4:43.)

וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחֹתָם, שְׁלֹשָׁת אֲלָפִים וּמֵאָתַיִם. (במדבר ד, מד)

...azok, akiket megszámláltak családjaik szerint, voltak: háromezer és kétszáz. (4Mózes 4:44.)

אֵלֶּה פְּקֻדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרָרִי, אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה. (במדבר ד, מה)

Ezek, akik megszámláltattak Merári fiainak családjából, akiket megszámlált Mózes és Áron az Örökkévaló parancsára Mózes által. (4Mózes 4:45.)

כָּל הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַנְּשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַלְוִיִּם, לְמִשְׁפַּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם. (במדבר ד, מו)

Mindazok, akiket Mózes és Áron és Izráel fejedelmei megszámláltak a leviták családjai szerint és atyáik házai szerint... (4Mózes 4:46.)

מִכֵּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה נִמְעָלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה, כָּל הַכֹּהֵן לְעִבְדַּת עֲבֹדַת עֲבֹדַת מִשְׁאֵב אֶהָל מוֹעֵד. (במדבר ד, מז)

...harminc évestől fölfelé egészen ötven évesig mindenki, aki jött, hogy végezze a szolgálat szolgálatát és a teherviselés munkáját a Találkozás Sátrában... (4Mózes 4:47.)

Ez a – הוא השיר במצִלֵּתִים וְכַנּוּרוֹת – ...a szolgálat szolgálatát... – Ez a cintányérok és hárfák dalára utal, – שהיא עֲבוּדָה לְעִבּוּדָה אַחֶרֶת – amely egy másik szolgálat¹⁵ szolgálata volt.¹⁶

– ahogy írva van.¹⁷ – כְּמִשְׁמְעוּ – ...és a teherviselés munkáját...

וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם, שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים. (במדבר ד, מח)

...azok, akik megszámláltattak közülök, voltak: nyolcezer és ötszáznyolcvan. (4Mózes 4:48.)

¹⁵ Azaz az áldozati szertartás.

¹⁶ Miközben a kohaniták végezték az áldozati szolgálatot, a lévíták hangszereiken játszottak.

¹⁷ Vagyis itt ez önálló szolgálatra, a szállításra utal.

עַל פִּי יְהוָה פָּקַד אֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשְׂאוֹ, וּפְקָדָיו אֲשֶׁר צָוָה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה. (במדבר ד, מט)

Az Örökkévaló parancsára megszámláltattak Mózes által, mindegyiket a maga szolgálata és teherviselése szerint, úgy számláltattak meg, amint megparancsolta az Örökkévaló Mózesnek. (4Mózes 4:49.)

אֶת מֹשֶׁה - וּפְקָדָיו אֲשֶׁר צָוָה ה' אֶת מֹשֶׁה - **úgy számláltattak meg, amint megparancsolta az Örökkévaló Mózesnek.** - וְאֵתֵן הַפְּקָדִים - Azok, akik megszámláltattak, - הָיוּ בְּמִצְרָיִם - amint az meg lett parancsolva, - בְּןֵי שָׁלֹשִׁים וָעֶד - harminc és ötven év közöttiek voltak.¹⁸

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. (במדבר ה, א)

És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: (4Mózes 5:1.)

צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב, וְכָל טְמֵא לְנַפְשׁוֹ. (במדבר ה, ב)

Parancsold meg Izrael fiainak, hogy küldjenek ki a táborból minden poklost és mindenkit, akinek folyása van, és aki halott által tisztátalan. (4Mózes 5:2.)

עַל פִּי יְהוָה - פָּקַד אֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה - **Parancsold meg Izrael fiainak stb.** - צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּגְדַּל - Ez a fejezet - נֶאֱמָרָה בְּיוֹם שִׁהוּקֵם הַמִּשְׁכָּן - a Sátor felállításának napján¹⁹ hangzott el. - כְּדִאִתָּא - Nyolc fejezet hangzott el ezen a napon, - וַיִּשְׁמוֹנֶה פְּרָשִׁיּוֹת נְאֻמָּרוּ בּוֹ בְּיוֹם - ahogy ez le is van írva a [Talmud] *Gitin* traktátusának *Nizákin* fejezetében.²⁰

שָׁלַח מִחֲנוֹת הָיוּ שָׁם - **...hogyan küldjenek ki a táborból...** - וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה - Három tábor volt, - בְּשַׁעַת חֲנִיתָן - amikor éppen táboroztak: - תוֹךְ הַקְּלָעִים - Az [udvar] függönyein belül - הָיָא מַחֲנֶה שְׂכִינָה - volt a *Schiná* (az Isteni Jelenlét) tábora; - כְּמוֹ שֶׁמְפֹרֵשׁ בְּפִרְשֵׁת בְּמִדְבָר - az ezt környező lévita táborhelyen, - חֲנִית הַלְוִיִּם סְבִיב - amint az világosan elhangzik a *Bámidbár* hetiszakaszban²¹, - הָיָא מַחֲנֶה לְוִיָּה - volt a lévíták tábora; - וּמִשָּׁם יָצָא סוּף מַחֲנֶה הַדְּגָלִים - innét a zászlók táborának végéig - לְכָל אַרְבַּע הַרוּחוֹת - mind a négy irányban - הָיָא מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל - volt az izraeliták

¹⁸ Kivétel nélkül mindenki, akit megszámláltak, harminc és ötven év közötti volt. Ennek azért van jelentősége, mert az a szolgálat, amelyet egy nem megfelelő korú lévita végez, érvénytelen (*Gur Árje*).

¹⁹ Niszán elsején.

²⁰ 60a.

²¹ „...és [a lévíták] a hajlék körül táborozzanak.” (1:50.)

tábora.²² – הַצְּרוּעַ נִשְׁתַּלַּח חוּץ לְכֶלֶן – A poklost²³ mindegyikből kiküldték.²⁴ – הִזְבַּ מִתָּר – A záu²⁵ megmaradhatott az izraeliták táborában, – בְּמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל – de kiküldték a [másik] kettőből. – וְטָמֵא לְנֶפֶשׁ – Az a személy, aki halottól szennyeződött be²⁶, – מִתָּר אֶף בְּשֵׁל לְוִיָּה – még a lévíták [táborában] is megmaradhatott, – וְאִינוּ מִשְׁלַח אֶלָּא מִשְׁלַח שְׂכִינָה – és csupán a Schiná táborából lett kiküldve. – וְכָל זֶה דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ מִן הַמִּקְרָאוֹת – Mindezekre a bölcsek tórai passzusokból következtetnek – בְּמִסְכַּת פְּסָחִים – a [Talmud] *Pszáchim* traktátusában.²⁷

טָמֵא לְנֶפֶשׁ – ...halott által tisztátalan. – דְּמִסְאָב לְטָמֵי נֶפְשָׁא דְאַנְשָׁא – [Onkelosz ezt így fordítja:] *dimszááv litmé náfsá deenásá* („aki tisztátalanná vált egy emberi lélek csontjaitól”). – אֹמְרָ אֲנִי – Véleményem szerint – שְׁהוּא לְשׁוֹן עֲצָמוֹת אָדָם בְּלִשׁוֹן – אֲרָמֵי – a szó²⁸ arámiul „emberi csontok”-at jelent. – וְהִרְבָּה יֵשׁ בְּבִרְאֵשִׁית רַבָּה – Számos

²² A sivatagi tábor később mintáját szolgáltatta a jeruzsálemi „tábornak”. Maga Jeruzsálem városa egészen a Templom-hegyig az izraeliták tábora volt. A Templom-hegy a Szentély udvaráig a lévíták táborhelyét alkotta, az udvar határától befelé pedig az Isteni Jelenlét lakozott (*Zváchim* 116b., Maimonidész, *A Szentély szabályai* 3:2–3.).

²³ A poklosság tüneteivel és a rá vonatkozó összes releváns törvénnyel kapcsolatban lásd 3Mózes 13-14. fejezetét.

²⁴ Lásd Rásinak a 3Mózes 13:46-hoz és 14:3-hoz fűzött kommentárját.

²⁵ Lásd *uo.* 15:1-15.

²⁶ A halottal való kontaktusba kerülés révén való tisztátalanná válásra vonatkozó törvényekről a 3Mózes 9:6-14 és 19-ben lehet olvasni.

²⁷ 67a. Röviden: Hetiszakaszunk (3. vers) következő szövegrésze: „hogy meg ne tisztátalanítsák táborukat,” mely többes számot használ („táborukat”), azt implikálja, hogy a versünkben megemlített tisztátalanok mindegyik fajtájának megvan a maga „tábora”. Na már most, mivel a 2Mózes 13:19-ben az áll: „És Mózes (akinek a lévita táborban volt a lakóhelye) magával vitte József csontjait”, ebből azt látjuk, hogy még egy holttest is ott lehetett a lévíták táborában, nemhogy egy olyan személy, aki egy halott érintésétől tisztátalanná vált. Amikor tehát versünkben az áll, hogy ki kell küldeni a táborból azt, aki halott által tisztátalanná vált, ez csakis az Isteni Jelenlét táborára utalhat. A poklos megítélése a legszigorúbb, mivel a Tóra azt mondja vele kapcsolatban: „egyedül lakják” (3Mózes 13:46.). Ez pedig azt implikálja, hogy őt mindegyik táborból kiküldték, még az izraeliták táborából is. Kizárásos alapon azt, akinek folyása volt, a három tábor közül kettőből küldik el, az Isteni Jelenlét táborából és a lévíták táborából, de az izraeliták táborából nem.

²⁸ „tömé”, amit Onkelosz a *lönefes* fordításaként használ. Mindazonáltal a *támé* szó a tórai szövegben azt jelenti: „beszennyezett/tisztátalanná vált”, amint arra Onkelosz fordítása – *dimszááv*, „akik be lettek szennyezve” – is utal. A *Tárgum* itt és a 9. fejezetben (6–7. vers) a *lönefes* szót így adja vissza: „*litmé náfsá döinsá*”, „egy emberi lélek csontjaitól”, mivel mindkét szöveg József utal, akinek földi maradványai – tekintve, hogy már több mint egy évszázaddal korábban halt meg – már csaka csontjaiból álltak. Azonban 3Mózes-ban (21:1.), ahol a Tóra egy friss halott érintésétől való beszennyeződésre utal, a *Tárgum* a *lönefes* szót egyszerűen így fordítja: „*ál mit*”, „egy tetemhez” (*Divré Dávid*). A ל prefixum („-hoz/-hez/-höz”), amely a *lönefes* szóban

példa van [erre az arámi szóra, például] a [Midrás] *Brésit rábában*²⁹: – אֲדָרְיָנוּס שְׁחִיק – טַמְיָא – *Hadrianus söchik támjá* – שְׁחִיק עֲצָמוֹת – töressenek össze a „csont[ja]i”³⁰.

מִזְכֹּר עַד נִקְבָּה תְּשַׁלְּחוּ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם, וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שׂוֹן בְּתוֹכָם. (במדבר ה, ג)

Mind a férfiakat, mind a nőket küldjétek ki, a táboron kívülre küldjétek ki őket, hogy meg ne tisztátalanítsák táborukat, ahol én lakozom közöttük. (4Mózes 5:3.)

וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (במדבר ה, ד)

És így cselekedtek Izráel fiai; kiküldték őket a táboron kívülre; amint az Örökkévaló szólt Mózeshez, úgy cselekedtek Izráel fiai. (4Mózes 5:4.)

וַיִּדְבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. (במדבר ה, ה)

És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: (4Mózes 5:5.)

דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטָּאת הָאֵדָם לְמַעַל מֵעַל בֵּיהוָה, וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא. (במדבר ה, ו)

Szólj Izráel fiaihoz: Ha egy férfi vagy nő elkövet valamely vétket, amit az emberek elkövetnek, hűtlenséget követve el az Örökkévaló ellen és így bűnbe esik az a személy... (4Mózes 5:6.)

הָרִי – ...hűtlenséget követve el az Örökkévaló ellen... – לְמַעַל מֵעַל בָּהּ – פְּרִשְׁת גּוֹזֵל וְנִשְׁבַּע עַל שְׁקָר – A Tóra itt visszatér ahhoz a fejezethez, – חֲזוֹר וְכָתַב כָּאֵן – amely a tolvajról szól, aki hamisan esküszik, – הִיא הָאֲמוּרָה בְּפִרְשֵׁת נִיקְרָא – [mely esetről] korábban, *Vájikrá* hetiszakaszában³¹ esett szó: – „[Ha valamely személy vétkezik], és hűtlenséget követ el az Örökkévaló ellen – וְכַחֵשׁ – Itt ez – וְנִשְׁנִית כָּאֵן – úgy, hogy letagad felebarátjának stb.” – בְּעֵמִיתוֹ וְגוֹמֵר megisméltésre kerül – בְּשִׁבִיל שְׁנֵי דְבָרִים שְׁנִתְחַדְּשׁוּ בָּהּ – két újabb [erre vonatkozó]

szerepel, azt jelzi, hogy az érintkezés nem közvetlenül a testtel történt, hanem valamikkal, amik ahhoz tartoztak, vagyis a csontjaival (*Mizráchi*).

²⁹ 78. fejezet.

³⁰ Töröltessék el az emléke.

³¹ 5:21.

információ kedvéért: – הָאֶחָד שֶׁכָּתַב – Először azt írja a Tóra: – וְהִתְנַדְּו – „akkor vallják be [vétküket],”³² – לֹמַר – ezzel azt tanítva, – שְׂאִינוּ חַיֵּב חֶמֶשׁ – hogy (a tolvajnak) nem kell megfizetnie a [plusz] ötödöt³³ – וְאִשָּׁם – és [nem kell] ásám-ot (bűnaldozatot)³⁴ [sem] hoznia, – עַל פִּי עֲדִים – amikor elítélik a tanúk vallomása alapján, – עַד שִׂוְיָהּ בְּדָבָר – hacsak nem [önkéntesen] vallja be, amit tett. – וְהִשְׁנִי – Másodszor pedig, – עַל גְּזֵל הַגֵּר – hogy a betérttől ellopott holmit – שֶׁהוּא נִתּוֹן לַפְּהִנִּים – a papoknak kell [vissza]adni.³⁵

וְהִתְנַדְּו אֶת חֲטֵאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהִשִּׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יֶסֶף עָלָיו, וְנָתַן לְאֲשֶׁר אֲשָׁם לוֹ. (במדבר ה, ז)

...akkor vallják be vétküket, amelyet elkövettek és térítse meg büntettének tárgyát teljes összegben és toldja hozzá ötödét és adja annak, aki ellen a büntettet elkövette. (4Mózes 5:7.)

– הוא הקָרַן – **...büntettének tárgyát teljes összegben...** – אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֵאשׁוֹ – Ez a [kölcsön]tőke, – שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו – amelyre vonatkozóan esküt tett.

– לְמִי שֶׁנִּחְיָב לוֹ – Akinek tartozik. – **...aki ellen a büntettet elkövette.** – לְאֲשֶׁר אֲשָׁם לוֹ –

וְאִם אֵין לְאִישׁ גֹּאֵל לְהִשִּׁיב הָאֲשָׁם אֵלָיו הָאֲשָׁם הַמוֹשָׁב לִיהֲנָה לְפָנָיו, מִלְּבַד אֵיל הַכַּפְּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ עָלָיו. (במדבר ה, ח)

De ha nincs rokona a férfiúnak, akinek megtérítheti büntette tárgyát, a büntett tárgya, amely megtérítettik, az Örökkévalóé, a kohéné legyen az engesztelés kosán kívül, amellyel engesztelést szereznek számára. (4Mózes 5:8.)

שְׁמַת הַתּוֹבֵעַ – **De ha nincs rokona a férfiúnak...** – וְאִם אֵין לְאִישׁ גֹּאֵל – és nincsenek ősei, – וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים – mivel meghalt a felperes, aki megeskette – וְהַשְׁבִּיעוּ – **...akinek megtérítheti büntette tárgyát...** – לְהִשִּׁיב הָאֲשָׁם אֵלָיו – és bevallja bűnét. – כְּשֶׁנִּמְלַךְ זֶה – amikor meggondolja magát, – לְהִתְנַדְּו עַל עוֹנוֹ –

– Azt mondják bölcseink: – בְּיִשְׂרָאֵל – „Van-e vajon olyan zsidó ember, – שֶׁאֵין לוֹ גּוֹאֲלִים – akinek nincs semmilyen rokona, – אוֹ אֶחָ – se fia, – אוֹ שְׂאֵר בְּשֵׁר הַקְּרוֹב מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיו – se unokaöccse, – אוֹ בֶן אֶחָ – vagy más

³² 7. vers.

³³ 8. vers, 3Mózes 5:25.

³⁴ 8. vers.

³⁵ Vagyis tulajdonképpen a lopott holmiért járó kártérítés összegét, de a plusz ötödöt nem, mivel azt nem lehet az „eredeti” adósságnak tekinteni (*Gur Árje*). Ráadásul az ötödöt külön versben említi a Tóra (*Mizráchi*).

rokona apai ágon – לְמַעַלָּה עַד יַעֲקֹב – egészen Jákobig? – אֵלֶּא זֶה הַגֵּר – Valójában ez nem lehet más, csak egy betért, – שְׂמֵת וְאִין לוֹ יוֹרְשִׁים – aki meghalt és nincsen örököse”.

זֶה הַקֶּרֶן וְהַחֶמֶשׁ – **...akinek megtérítheti büntette tárgyát...** – הָאֵשֶׁם הַמּוֹשֵׁב – Ez a kölcsöntőke és annak ötöde.³⁶

וְהָאֵשֶׁם הַמּוֹשֵׁב – **...az Örökkévalóé, a kohénéé...** – קָנָאוּ הַשֵּׁם – Az Örökkévaló birtokba veszi azt, – וַיִּתְּנוּ לַכֹּהֵן – majd odaadja annak a papnak³⁷, – שֶׁבְּאוֹתוֹ מְשֻׁמֵּר – aki abban a váltásban [végez szolgálatot].

מִגְּמֹר בְּיִקְרָא – **...az engesztelés kosán kívül...** – מִלְּבַד אֵיל הַכִּפּוּרִים – Meg van említve³⁸ a *Vájikrá* [hetiszakasz]ban³⁹, – שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהֵבִיא – hogy be kell⁴⁰ mutatnia [az engesztelés kosát].

וְכָל תְּרוּמָה לְכָל קִדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה. (במדבר ה, ט)

És minden adomány Izrael fiainak minden szentségéből, amit odavisznek a kohénnak, az övé legyen. (4Mózes 5:9.)

וְכָל תְּרוּמָה וְגוֹמֵר – **És minden adomány...** – אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל – Azt mondja Jismáél rabbi: – וְכִי תְרוּמָה מִקְרִיבִין לַכֹּהֵן – Az adományt hozzák a kohénnak? – וְהֵלֵא

³⁶ „A büntett tárgya” kifejezés a kölcsöntőkére utal, az „amely megtérítetik” kitétel pedig annak az összegnek az ötödére (*Bává Kámá* 110a.). Versünk első része: „De ha nincs rokona a férfiúnak, akinek megtérítheti büntette tárgyát,” említést tesz a büntett tárgyról (vagyis a tartozásról), de nem szól az extra ötödről. Ezzel kapcsolatban a 7. verset vesszük alapul, amely egyértelműen tesz említést az extra ötödről (*Mizráchi*).

³⁷ „az Örökkévalóé, a papé” – ez így fogalmi ellentmondásnak tűnik. Semmiképp sem azt jelenti, hogy a kártérítés együttesen illeti az Örökkévalót és a papot oly módon, hogy a kártérítés összegéből vesznek egy áldozati állatot, amelynek azután egy részét elfüstölögtetik az oltáron, a többi részét pedig a papok fogyaszthatják el; akkor ugyanis ez így lenne kifejezve a szövegben: *lásém vőlá kohén*, vagyis „az Örökkévaló és a papé.” A vers tehát azt kívánja tudatni, hogy a kártérítés az Örökkévalót illeti, aki azután azt odaadja a papnak (*Mizráchi*, *Szifté Cháchámim*).

³⁸ Ahelyett, hogy megparancsolná, hogy az elkövető engesztelésül mutasson be egy kosáldozatot, a Tóra csupán megjegyzi: „az engesztelés kosán kívül...,” imígyen jelezve, hogy az engesztelő kosáldozat kötelezettségéről korábban már esett szó (*Gur Árje*).

³⁹ 5:25.

⁴⁰ Vagyis kárpótolnia kell a rablás áldozatát, és ezen felül be kell mutatnia az engesztelés kosáldozatát. A mi szakaszunkban, ahol a az áldozat örökösök nélkül halt meg, a kárpótlás helyett a papnak kell fizetni. Lehetséges, hogy ennek az összegnek a kifizetése egyben engesztelést is szerez az elkövetőnek? Azáltal, hogy hozzáteszi: „...az engesztelés kosán kívül...,” versünk azt tanítja, hogy nem ez a helyzet, hanem ebben az esetben is be kell mutatni a kost engesztelésül (*Szifté Cháchámim*).

– וימה תלמוד לומר – Hiszen ő megy érte a kaptárokba! – הוא המזוהר אֶהְרִיָּה לְבֵית הַגְּרָנוֹת – Akkor miért azt olvassuk: – אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לִפְנֵי – „...amit odavisznek a kohénnak”? – A zsendékről (*bikurim*) beszél, – שְׁנֵאָמַר בָּהֶם – amiről írva van:⁴¹ – אֵלֹו הַבְּכוּרִים – „...vidd az Örökkévalónak a te Istenednek a házába!”, – תָּבִיא בֵּית ה' אֶלְהֵיךָ – „...a kohénnak, az övé legyen”,⁴² – יוֹדֵעַ מָה יַעֲשֶׂה בָהֶם – de nem tudjuk mit kell vele tennünk, – תִּלְמוּד לֹא מֵר – ezért van írva: – בָּא הַכְּתוּב וְלָמַד – ez a mondat megtanítja neked: – עַל הַבְּכוּרִים שִׁיְהִי נִתְּנִין לִפְנֵי – a zsendéket a papnak kell adni.

וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ, אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לִפְנֵי לֹא יִהְיֶה. (במדבר ה, י)

És mindenkinek a szentségei az övéi legyenek; amit valaki a kohénnak ad, azé legyen. (4Mózes 5:10.)

– **És mindenkinek a szentségei az övéi legyenek...** – וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ – Miután el lett mondva a kohénoknak és a levitáknak járó adomány, – לְפִי שְׁנֵאָמַרוּ מִתְּנוּת כְּהֵנָה וְלוֹיָהּ – יכול – lehetséges az, – יָבֹאוּ וְיִטְלוּם בְּזֹרֵעַ – hogy jönjön valaki, és erőszakkal elvegye? – תִּלְמוּד לֹא מֵר – Ezért van írva: – וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ – „És mindenkinek a szentségei az övéi legyenek”. – מְגִיד – Ez azt tanítja, – שְׁטוּבַת הַנְּאֻתָן – hogy az ajándékozást viszonzó hála a tulajdonost illeti.⁴³

– a בְּסִפְרֵי – Még sok magyarázat van erre a részre, – יְעוּד מְדַרְשִׁים דְּרָשׁוּ בוּ – a *Szifré* [midrás]ban.⁴⁴

– וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה – A *Midrás* aggádikus magyarázata a következő: – וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ – „És mindenkinek a szentségei az övéi legyenek”: – מִי שֶׁמַּעֲבֹב מִעֲשָׂרוֹתָיו – Az aki visszatartja a tizedet, – וְאִינוּ נֹתְנִין – és nem adja azt oda, – „az övé lesz” egy tized. – וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ – Vagyis úgy fogja végezni, – שֶׁאֵין שָׂדֵהוּ עוֹשֶׂה – hogy a földje nem fogja megteremni – אֶלָּא אֶחָד מִעֲשָׂרָה שְׁהֵיטָה לְמוֹדָה לְעֲשׂוֹת – csak az egy tizedét annak, amit általában szokott.

– a מִתְּנוּת הַרְאִיּוֹת לֹא – **...amit valaki a kohénnak ad...** – וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לִפְנֵי – neki járó felajánlásokat, – לֹא יִהְיֶה – **azé legyen** – מִמּוֹן הַרְבֵּה – majd nagy vagyon.

⁴¹ 2Mózes 23:19.

⁴² Vagyis összekötjük az „a kohénnak” szót az utána következő „övé legyen”-nel.

⁴³ Vagyis ő dönti el, hogy kinek ajándékozza a szentségeket.

⁴⁴ Nászo 6.